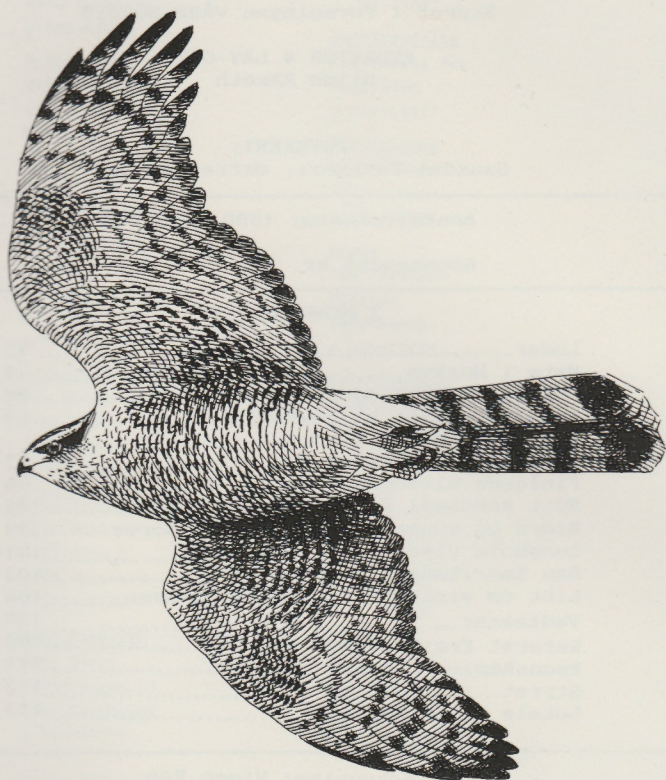

VÅRE ROVDYR

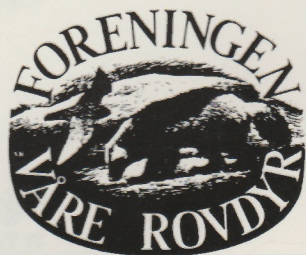
årgang 2

2·88

Nippeløe 1980

issn 0801-4728

VÅRE ROVDYR

Postboks 17 - 2420 TRYSIL

Postgirokonto: 4 42 94 94

Medlemskontingent minimum kr. 50,- pr. år.

Tidsskriftet VÅRE ROVDYR er et medlemsorgan for Foreningen
VÅRE ROVDYR, og utkommer 4 ganger i året.

ANSVARLIG UTGIVER:

Styret i Foreningen VÅRE ROVDYR

REDAKTØR & LAY-OUT:

Hilde AAseth

TRYKKERI:

Gausdal Trykkeri, Østre Gausdal.

Bankgirokonto: 1800.20.97644

Abonnement kr. 75,- pr. år

INNHold

Leder.....	73
Møte i Moskva.....	74
Russisk biolog gjester Maridalen.....	80
Debatt om jakt på rovfugl.....	83
Betydelig nedgang i hønehauk-bestanden.....	87
Finlands ulvebestand?.....	96
Nytt spørsmål fra Isaksson.....	98
Bjørn og gaupe, radiomerket i Norge.....	99
Lungholm Ulvepark.....	101
Den amerikanske rødulven.....	103
Litt om vinterføring og reirkasser.....	104
Vedtekter.....	107
Referat fra årsmøtet.....	109
Regnskap.....	111
Styret.....	112
Lokale kontakter.....	113

Forsidetegning: Viggo Ree

Baksidefoto: Paul Granberg.

Utgitt med støtte fra
Verdens Naturfond, Norge.

krise!

Algeoppblomstring langs Sørlandskysten dreper alt liv i havet - uvanlig mange døde spermhval driver i land langs kysten - sjøfugl sulter ihjel - mager grønlandssel invaderer norskekysten - kun små og utmager torsk å få i fiskegarna - loddefisket i Barentshavet er slutt.

Hva har dette i Våre Rovdyr å gjøre? Egentlig ganske mye. Direkte fordi at selen, foruten å være et fiskespisende rovdyr, dessuten er en del av næringsgrunnlaget for ett av jordens største, stolteste og minst generende rovdyr - isbjørnen. Indirekte fordi situasjonen viser en utvikling, og at diskusjonene omkring disse fakta avslører holdninger.

Algekatastrofen rammet fiskeoppdrettet, hvor meget store kortsiktige økonomiske gevinster sto i ytterste fare. Årsaken ble raskt fastslått og får sine konsekvenser hva angår prioriteringer og tiltak.

Lodda i Barentshavet er utfisket og har ikke lenger kortsiktig økonomisk interesse. Fortsatt finnes det litt utmagret torsk utenfor kysten som kanskje kunne gitt noen kroner. Men selen hindrer overbeskatningen av denne. Derfor er ikke årsaken til selinvasjonen et fisketomt Barentshav, men: "overbefolkning" på grunn av at en bort i mot planløs selfangst, som gav kortsiktig økonomisk gevinst, ble stoppet.

Er det ikke så at både sel og torsk for en stor del levde av lodde og sild? Når disse artene ble utfisket ble torskens næringsgrunnlag vesentlig svekket, mens selen forsøker å utnytte beinlanglene før den stryker med.

Hva så om isbjørnen begynner å sulte og kanskje i desperasjon søker til nye kyster? Da er det selvfølgelig overbefolkning hos isbjørnen som en følge av den fredningen som måtte til får å hindre utryddelse. Argumentet vil være besnærende, for så kan man kanskje høste noen ytterst få kroner på isbjørnfangst!

Ser vi ikke de samme motiver og manglende hensyn til vårt eget livsgrunnlag over alt - både i luften, på landjorden og i havet? Hvor er den prinsipielle forskjellen på å dumpe giftig avfall som utrydder dyrearter, det å tomme store hav for fiskebestander, eller å renske hele kontinenter for bestemte dyrearter?

At sammenbrudd i større eksisterende økosystemer først ville komme i våre vann og havområder, burde vel egentlig ikke være uventet.

Lærer vi? Neppe - ikke uten det klart truer kortsiktige økonomiske interesser!

MØTE I MOSKVA

Roar Solheim

Fjorårets hendelser med utgivelsen av arbeidsrapport nr. 30 fra rovviltprosjektet, samt involvering av den russiske ambassade i Oslo om saken (se Våre Rovdyr nr. 1 1988), økte interessen for å få mer direkte informasjon fra russiske ulveforskere om ulvens situasjon i Sovjet. Da jeg fikk anledning til å reise til Moskva våren 1988, utnyttet jeg muligheten for å opprette direkte kontakt med russiske biologer. Professor Dimitri Bibikov var bosatt i Moskva, og har selv arbeidet med ulv. Jeg skrev derfor til ham og ba om et møte under mitt opphold i den russiske hovedstaden. Jeg var derfor svært spent på hvordan mulighetene var for å møte en russisk biolog på tomannshånd. Bibikov hadde desverre ikke fått gitt meg noen tilbakemelding, så etter min ankomst i Moskva satte jeg igang å spore ham opp. På forskningsinstituttet hvor han arbeidet fikk jeg hans telefonnummer. Da instituttet forsøkte å få kontakt, var han desverre ikke hjemme. Jeg ringte senere på kvelden, og ble møtt av en ivrig professor. Han inviterte meg hjem til seg selv dagen etter, og understreket at han skulle vente på meg med glede.

Morgenen etter møtte jeg opp i professor Bibikovs leilighet, og ble varmt mottatt. Bibikovs første reaksjon var imidlertid avslørende for hans forventninger. Han sa nemlig "Å, er du ikke eldre?". Russerne forventet tydelig at det initiativ jeg hadde lagt for dagen måtte kreve en eldre person. Etter denne spontanreaksjonen ble jeg vist inn i Bibikovs stue. Der ventet også en annen biolog. Han het Nikita Ovsyanikov, og viste seg å være sekretær i de russiske ulve-spesialistenes arbeidsgruppe. Denne gruppen tok i sin tid Bibikov initiativet til. Etter at vi alle hadde satt oss, bød Bibikov på både vodka og konjakk, samt russiske godbiter som kaviar, røkelaks, saltsyltet sopp og sukrede tranebær (!). Ledsaget av dette festmåltidet ble vi sittende til langt utpå ettermiddagen og diskutere forekomst og utbredelse av en rekke dyrearter, samt faunaforvaltning i Sovjet og i Europa. Vi kom også inn på myndighetenes forvaltning av ulven i Sovjet, samt den forskning som foregår omkring ulvens biologi i Sovjet. I den forbindelse fikk jeg overrakt et referat fra det tredje arbeidsmøte som de russiske ulve-spesialistenes arbeidsgruppe hadde avholdt. Dette referatet er gjengitt her i norsk oversettelse. De øvrige resultater av våre samtaler skal jeg komme tilbake til i en senere utdyping.

VEDTAK FRA DET TREDJE ARBEIDSMØTE I DE RUSSISKE ULVE-SPECIALISTERS ARBEIDSGRUPPE.

Det tredje arbeidsmøte blant russiske ulve-spesialisters arbeidsgruppe (Wolf Specialist Group of Russia - WSG - functioning within Teriological Society of Acad. Sci. USSR) fant sted i tidsrommet 10.-12. desember 1986 i Moskva. Mer enn 40 deltagere var til stede fra institutter ved vitenskapsakademiet, jaktbedrifter, naturreservater, og institutter under jordbruks- og jaktdepartementer (ZNIL Glavohoti RFSFR = Wildlife laboratory of Hunting department, VNII Ohrani Prirodi Agroproma SSSR = Institute of Nature conservation, Agroprom USSR; VNIIOZ Zentrosojuza = Institute of hunting economy, etc.) Innlegg om følgende temaer ble diskutert: forsøk på løsning av bestandskontroll av ulv i Sovjet, nye data om antall ulv og ulvens biologi i ulike deler av Sovjet, ulven i naturreservater, økonomiske og organisatoriske sider av ulvekontrollen, problemer med villhunder og kryssninger mellom ulv-hund, "wolf sinantropization processes" (=tilvenning til mennesker?) og matressurser for predatorer forårsaket av mennesker. Konklusjonene som fremkom under møtet på bakgrunn av det presenterte materialet, er presentert i en resolusjon fra WSG-møtet. Det følgende er skrevet på bakgrunn av denne resolusjonen, og reflekterer dens innhold.

Et av hovedtemaene var kampanjene mot ulv, som for tiden blir ført over hele landet av departementer som er ansvarlige for naturforvaltning (wildlife management). Denne kampanjen, som er en total ulveforfølgelse, er fremdeles den eneste offisielt godtatte forvaltning av ulvebestandene i Sovjet. Det ble diskutert hvorvidt denne kampanjen overhodet er nødvendig for å løse problemet med ulvekontroll og for å redusere skader på kvegfarmer forårsaket av ulv. På bakgrunn av diskusjon av dagens situasjon og gjennomgang av nytt materiale omkring problemet, konkluderte WSG at dagens praksis med total ulveforfølgelse ved hjelp av alle slags midler, inkludert bruk av gift, og forfølgelse fra fly og helikopter, faktisk ikke medfører noen effektiv reduksjon av ulvebestanden i landet. Denne praksisen er derfor ikke noen god løsning på problemet. Samtidig medfører denne kampanjen en stor sløsing med offentlige midler, og gir mulighet for økonomisk svindel. De tydeligste eksemplene finnes ved bruk av helikoptere under ulvejakt. Denne metoden gir store gevinster til folk fra viltadministrasjonen (hunting departments), til statlige viltinspektører (wildlife inspectors) og til helikopterpiloter. En ulv drept fra helikopter i Gidan, Tajmir og Jamal regionene (alle er "Far North"-regioner) koster staten i gjennom-

snitt mer enn 1000 rubler; fra 1300 til 2300 rubler, og i Chukotka mer enn 4000 rubler. I ett tilfelle brukte en ulvejeger 30.000 rubler av statlige midler for å drepe 7 ulver, som han i tillegg fikk skuddpremie for. Ved slike helikopterjakter får samtidig jegere og piloter regulær lønn, pluss tillegg for vanskelige forhold, pluss felttillegg, og til slutt også premier fra forsikringsfond for hver enkelt felt ulv. Et slikt helikopter-team med ulvejegere tjente i løpet av 4 måneder 60.000 rubler bare på slike premier. Det utgjorde 20.000 rubler pr person. Disse pengene tjente de ikke på hardt sporingsarbeid på bakken lik skikkelige jegere, men på helikopterjakt hvor de med statlige midler ble fraktet til og fra i arbeidstiden. Det er også viktig å merke seg at disse jaktgruppene når de får ordre om å skyte ulv hvorsomhelst, samtidig som de er interesserte i premiene for drepte ulver, ikke jakter der det først og fremst kunne hatt betydning for å kontrollere ulvebestanden, men oppsøker områder hvor de lettest mulig kan finne dyr og skyte dem. I tillegg medfører bruk av helikopter en stor fare for ulovlig jakt på andre dyrearter.

Økologiske aspekter av problemet er ikke mindre betydningsfulle. Dagens ulveforfølgelse har negative økologiske konsekvenser, som faktisk gir større økonomiske tap og negative følger for viltbestandene. En løsning på problemet blir også generelt mer vanskelig. Praksisen med ulveforfølgelse øker også "wolf sinantropization processes", samt gir økt antall villhunder og destabilisering av ulvebestandene. Når alle disse problemene medregnes, konkluderte WSG med at spørsmålet om ulvekontroll er et komplisert økologisk problem, som bare kan løses med en mangesidig økologisk tilnærming. Alle aspekter må her tas i betraktning; spesielle sider ved lokale næringsinteresser, funksjonelle særpreg ved de enkelte økosystemene, effekten av ulvekontroll og konsekvensene for naturlige prosesser i økosystemene. Prinsippet med regional differensiering er basis for all økonomisk virksomhet. Likevel har Glavohota RSFSR (Hunting department of Council of Ministers of RSFSR) konsekvent nektet å akseptere dette prinsippet i ulveforvaltningen, og spekulerer istedet i ikke-økologiske metoder som løsning på problemene.

Samtidig er det bevist at forsøk på å anvende økologiske prinsipper gir praktiske resultater, slik økologer har anbefalt i lang tid. WSG har særlig gått igjennom erfaringene fra Permskaj state hunting inspection (=regional wildlife service); som har anvendt

en allsidig økologisk tilnærming til problemet med gode resultater. WSG har anbefalt denne modellen for utprøving i andre regioner. I henhold til denne modellen må ulvekontroll bare iverksettes i de områder hvor det kan anses fornuftig. Det er påkrevet å forbedre og å bruke billige og økologisk uskadelige metoder ved kontroll av ulvebestander, samt å revurdere tradisjonelle jaktteknikker. Det siste er viktig for å sikre gamle russiske jakttradisjoner som er fundamentert på forståelse og respekt for vår natur og dyrelivet.

Det mest aktuelle problemet er for tiden bruk av gift i kontroll av ulvebestander. Gift brukes til tross for dokumentasjoner om at dette går ut over utallige andre dyrearter. Blant disse er truede arter som er oppført på "The Red data list", og også mange pelsviltarter. Likevel er denne vandalske metoden vidt brukt og anbefalt av Glavohota som et viktig bekjempingsmiddel mot ulver. I virkeligheten er gift en av de mest ineffektive metodene for å regulere en ulvebestand. Av 17.000 ulver drept i Sovjet i 1985 (RSFSR) var bare 6,2% avlivet med gift. I følge data fra zoologen N.K. Jeleznov får reineiere ved Chukotka årlig 5-6 tusen giftkapsler til bruk for ulvebekjempelse, men i løpet av 10 år fra 1976 til 1986 ble bare 67 ulver totalt drept ved hjelp av gift (9% av alle avlivede ulver). Samtidig ble både truede arter og pelsvilt drept på grunn av denne giften, og til og med mennesker ble forgiftet (i enkelte tilfeller med døden til følge). En full oversikt over skadene på viltet på grunn av giftbruken er det vanskelig å få, og ingen har heller forsøkt å lage en slik oversikt. Likevel er de fakta som er tilgjengelige av tilstrekkelig omfang til å fastslå at skadene er store. I følge data fra zoologen A.P. Suvorov medførte bruk av gift for ulvebekjempelse i Krasnojarskij-regionen (Sibir) en dramatisk nedgang i revebestanden. Fra 1961 til 1982 falt den fra 54,5 tusen dyr til omkring 7 tusen, og pelsomsetningen falt fra 10.934 skinn til 153 skinn pr år. Bruk av gift er derfor et skamløst brudd på loven om forvaltning og utnyttelse av dyrelivet (Zakon SSSR ob ochrane i ispolzovanii zivotnogo mira). WSG går enstemmig inn for et totalt forbud uten unntak i hele Sovjet mot bruk av gift i kontroll av ulvebestander. Fordi giftbruk bryter grovt med paragraf 18 i statens viltlov, har WSG bedt sitt sekretariat om å sende offisielle brev til myndighetene for at de skal foreta de nødvendige endringer.

De fleste naturreservater hvor det finnes ulver er i dag ikke reservater i egentlig forstand, siden anti-ulv kampanjene medfører

forfølgelse av ulvene også her. Ulvene forfølges systematisk i reservatene, og naturlige prosesser blir forstyrret. Den rettmessige status til slike reservater blir derfor brutt. Høye premier for skutte ulver er svært attraktive for en del av de ansatte parkvaktene som selv er jegere. Dette medfører at det er svært vanlig at en del vitenskapelige medarbeidere i reservatene bruker mer tid på å jakte på ulvene enn å samle inn økologiske data. I sine artikler fremmer de det syn at det er nødvendig å øke avskytingen av ulvebestanden, samt å øke skuddpremiene på ulv. Slike forhold finnes i en rekke naturreservater, for eksempel i Berezinski. Nedskyting og forfølgelse av ulvene foregår til og med i store reservater som Tajmirski og Magadanski. Disse reservatene er så store at de naturlige prosessene kan gå uhindret uten menneskelig innblanding. WSG kan ikke tillate ulvebekjempelse i naturreservatene. Denne praksisen er sterkt i strid med hensikten og formålet med opprettelsen av naturreservatene. Det er også et åpenbart brudd på dagens lov om forvaltning av naturreservatene (The State Law on wildlife conservation and exploitation, c.25; Regulation on State nature reserves). Virkelig behov for å regulere antallet ulv i et naturreservat vil høyst oppstå i helt spesielle enkelt-tilfeller. Hvis slike situasjoner oppstår, må hvert enkelt tilfelle analyseres fra en økologisk synsvinkel. En løsning må baseres på økologisk ekspertise og i henhold til de lover som gjelder for forvaltning av alle viltarter i naturreservater. Det må ikke utbetales skuddpremier for ulver som eventuelt må felles i et naturreservat for bestandsregulering. Offisielle departementer og administrative enheter som er ansvarlige for forvaltningen av naturreservater må pålegges å føre en restriktiv linje for å opprettholde intensjonen med naturreservatene.

WSG ga også sin tilslytning til den rabiesforskning som V.A. Adamovich har forestått. Dette arbeidet har gitt en betydelig korleksjon av oppfatningen av mekanismene bak "rabies nidi activation". WSG anbefaler at denne forskningen fortsetter og utvides, og at en bred zoologisk tilnærming for epizootologiske undersøkelser skjer også i andre regioner.

Fremdeles er problemene med "wolf synantropization", kryssninger mellom ulv og hund, og spredningen av villhunder til områder hvor ulvebestanden er sterkt redusert, aktuelle. Dagens kunnskap viser at disse prosessene har en negativ innvirkning både på økonomi og på naturen. Disse prosessene stimuleres gjennom ødeleggelse av ulvebestandenes naturlige struktur (ved total forfølgelse), og også ved forekomsten av store kunstige matressurser forårsaket av

mennesker, som søppelplasser og dumpningsplasser for dødt kveg. WSG har sendt opplysninger om disse forholdene til Gosagroprom USSR og Gosagroprom RSFSR, med en anmodning om å undersøke dagens situasjon nærmere, og å øke kontrollen med hva som skjer med mat- og næringsavfall.

WSG anser at det foregår hverken nok eller tilstrekkelig forskning omkring ulvens biologi og rolle i økosystemer og jordbruksområder i Sovjet. Heller ikke foregår det tilstrekkelig forskning på artens bestandsøkologi. Følgende forskningsprosjekter kan betraktes som et fremskritt; Studier av forholdet mellom ulv, drøvtyggere og beiteressurser i Kaukasiatiske naturreservater, tilsvarende studier planlagt av Instituttet for nordlige biologiske problemer, kartlegging av ulvens forplantningsområder i Krasnojarskij og Kirovskaj-regionene, og studier over ulvens kommunikasjonssystemer ved Moskva statsuniversitet. Disse studiene dekker likevel ikke alle viktige problemer knyttet til ulven. WSG anser det som meget viktig at det igangsettes nye, langsiktige forskningsprosjekter for å studere forholdet mellom predatorer, byttedyr og beiteressurser, og spesielt langsiktig overvåking av ulvebestandene, i tillegg til andre store predatorer og deres byttedyrbestander i forskjellige deler av Sovjet. WSG bemerker at disse spørsmålene ikke blir tilfredsstillende undersøkt i naturreservatene.

Det ble også nedfelt i resolusjonen, at WSG anmoder lokale myndigheter og Gosagroprom USSR om å bistå alle WSG-medlemmer som samler inn data omkring ulven. Samtidig anbefales de samme myndigheter om å anerkjenne økologiske prinsipper i forvaltningen av ulvebestanden.

Under WSG møtet ble listen over medlemmer av gruppen korrigert. Resultatene fra dette tredje arbeidsmøtet vil bli publisert i et spesielt hefte.

Undertegnet

N.G. Ovsyanikov, D.I. Bibikov

Oversatt til engelsk av N.G. Ovsyanikov,
videre til norsk ved Roar Solheim

For referansebruk.

Ovsyanikov, N.G. og D.I. Bibikov, 1988. Vedtak fra det tredje arbeidsmøte i de russiske ulve-spesialisters arbeidsgruppe.

Våre Rovdyr 2: Først publisert i Zoologicheskij journal 66 (1987):1597-1599, norsk oversettelse ved Roar Solheim.

RUSSISK BIOLOG GJESTER MARIDALEN

Roar Solheim

I midten av mai i år besøkte professor i biologi, Vladimir Sokolov, Norge. Som medlem av Brundtlandkommisjonen var han og hans kone invitert av statsminister Gro Harlem Brundtland på to ukers besøk i Norge. Professor Sokolov er direktør for Institutt for evolusjonsmorfologi og dyrekologi ved Sovjets vitenskapsakademi. Dette er samme institutt som professor Dimitri Bibikov i Moskva arbeider ved, og som jeg besøkte i begynnelsen av april.

Torsdag 19. mai holdt prof. Sokolov en forelesning ved avdeling for zoologi ved universitetet i Oslo. Foredraget ble holdt på engelsk, og hadde tittelen "Mammal's protection and utilization in the USSR". Her fortalte Sokolov om truede pattedyrarter i Sovjet, og hva som hadde vært gjort for å sikre dem. For eksempel kunne han fortelle at omkring 40.000 sobler hadde blitt satt ut i artens tidligere utbredelsesområder for å hjelpe opp bestanden av dette viktige pelsdyret til tidligere nivåer. Professor Sokolov fortalte så inngående om sine ekspedisjoner til Gobiørkenen og Altai-fjellene i Mongolia. Han hadde tydeligvis en forkjærlighet for disse øde og folketomme strøkene, og han fikk liksom en egen glans i øynene da han kom inn på disse områdene. For, som han sa; "vi er jo biologer!" Følgelig var det også en selvfølge at vi burde sette pris på slike opprinnelige og lite berørte områder.

Det var miljøverndepartementet som tok seg av professor Bibikov og hans kone, og la opp programmet for dem. Lørdag 21. mai ønsket de å presentere Nordmarka og områdene omkring Oslo, og de ba Viggo Ree om å forestå dette. Også undertegnede deltok i gjennomføringen av denne lørdagens program. Sammen møtte vi ekteparet Sokolov ved 10-tiden, samt Vassilij Koval ved den russiske ambassade i Oslo. Sistnevnte er Sovjets ekspert på nordiske spørsmål. Han hadde vært 6 måneder i Norge, og snakket meget godt norsk. Tidligere hadde han også vært knyttet til den russiske utenrikstjenesten i Sverige. Viggo Ree kjente også til ham i forbindelse med avtale om kunstutveksling mellom Sovjet og Norge.

Sammen reiste vi alle til Holmenkollen og Tryvannstårnet. Denne formiddagen var det strålende solskinn og svak nordavind, så det var klar luft og svært gode utkikksforhold. Våre gjester lyttet interessert på beskrivelsene av Oslofeltets geologiske historie, og fikk en innføring i konfliktene omkring den såkalte Marka-grensen og om forvaltningsbestemmelsene for Osломarka.

Etter denne oversiktsrunden gikk turen til Maridalen. Her besøkte vi de foreslåtte landskapsvernområdene. Våre russiske gjester fikk samtidig oppleve Kanadagjess og hekkende svartspetter på nært hold. Sportegn etter bever fikk vi også presentert. Fru Sokolov, som selv er botaniker, gledet seg over mange plantearter som er sjeldne i Sovjet. Blant annet ble hun imponert over de store hvitveisteppene i Maridalen.

Hjemme hos Viggo Ree benket vi oss i varmt solskinn og tok fatt på en lang og rikholdig lunsj. De russiske gjestene fikk smake på vår hjemlige aquavit, som tydelig falt i smak (!). Deretter serverte vi skjørstosold, en matrett fra Østerdalen. Professor Sokolov satte spesielt pris på denne retten. Gravet elgkjøtt vakte stor interesse, og vi måtte gi nøye beskrivelse av tilberedelsesprosedyren. Så ble det røkt sik fra Osensjøen med salat og poteter, og til slutt kaffe, iskrem, jordbær og mangofrukt. Vi var alle godt forsynte etter denne runden, som varte i flere timer.

Under hele lunsjen diskuterte vi videre fauna og faunaforvaltning i Sovjet og i Skandinavia. Professor Sokolov har tidligere arbeidet med hval, og vi kom derfor også inn på emnet sjøpattedyr og hav-økosystemene. Koval ved den russiske ambassaden i Oslo var tydelig svært godt orientert om den økologiske krisen i Barentshavet, og han imponerte med sin detaljerte kunnskap både om biologi og forvaltningsproblemer på dette felt. Han kunne også fortelle at Sovjet nylig har tatt et initiativ ovenfor de Nordiske land om et samarbeid om forskning i nordområdene, ikke minst på det naturvitenskapelige område.

For å gi våre gjester en innføring i de ferskeste resultatene fra Skandinavisk rovviltforskning, hadde vi bedt Petter Wabakken om å komme og fortelle fra det svensk-norske bjørneprosjektet. Dette arbeidet og resultatene fra det vekket stor interesse hos Sokolov, og han var tydelig imponert over det som hittil hadde fremkommet i prosjektet. Vi fikk alle anledning til å få besvart spørsmål om utbredelse og forekomst av forskjellige dyrearter i Sovjet, og professor Sokolov kunne gi interessante beskrivelser på dette felt.

Når det gjaldt den hjemlige kritikk av utgivelsen av Pavlovs historier om menneske-spisende ulver, den såkalte rapport 30-skandalen, var russerne godt orientert. De bekreftet det samme syn som også Bibikov la for dagen i Moskva, og understreket at de ikke hadde dokumentasjon på at ulv har angrepet eller drept mennesker i Sovjet. De avviste ikke kategorisk mulighetene for slike hendelser, men understreket meget sterkt at Pavlovs beskrivelser ikke ble ansett som noen vitenskapelig dokumentasjon av tidligere forhold. Derimot kunne Sokolov berette om flere tilfeller hvor mennesker hadde blitt angrepet av bjørn og tiger i Sovjet. Blant annet hadde en av hans unge zoologi-studenter blitt drept av en bjørn under sine studier.

Professor Sokolov fikk med seg et utvalg særtrykk av aktuelle artikler. Han holdt blant annet på å organisere undersøkelser og forskning på flaggermus i Sovjet, så jeg bisto med en del opplysninger på dette feltet. Desverre hadde jeg bare norske artikler om dette emnet, med kort engelsk oppsummering. Vi diskuterte mulighetene for fortsatt kontakt og samarbeide, og fikk her nyttig informasjon fra Koval om hvordan man bør gå frem i slike saker. Vi utvekslet alle håp om snarlig gjensyn. Ved 18-tiden kjørte vi våre russiske gjester hjem, etter mer enn åtte timers, gjensidig utbytterikt samvær.

Lunsj i Maridalen hos Viggo Ree.
(Foto: Roar Solheim.)

DEBATT OM JAKT PÅ ROVUGL

Tor Punsvik og Per Wegge's artikkel "Hønehauken,- et jaktobjekt?" i Jakt & Fiske nr. 7/86, ble fulgt opp av Gunnar Hansen i samme tidsskrift i nr. 1-2/1988.

Hansens artikkel "Aldri mer jakt på hønehauk" (s. 27 - 29) var imidlertid noe forkortet, og hans overskrift var dessuten en helt annen. I stedet for å gjengi artikkelen slik den sto i Jakt & Fiske, har vi bedt Hansen sende oss originalmanuskriptet "Betydelig nedgang i Hønehauk-bestanden".

Dette presenteres her, og debatten vil bli fulgt opp i neste nummer av "Våre Rovdyr" med innlegg fra begge sider.

red.

Foto: Jon Arne Sæter/Biografoto.

Hønschauken - et jaktob

Av Tor E. Skjeltne og Per Arne
Fotos Jan Skjeltne

Sakset fra Jakt & Fiske nr. 7/86.

Verken jegere eller andre naturinteresserte klarer å forholde seg følelsesmessig nøytrale til rovviltet. Disse toppene på næringspyramidene fascinerer ved styrke og sylkvasse sanser. Som mennesket forvalter de liv og død i naturen og er også våre konkurrenter i matfatet. Diskusjonen om rovviltforvaltning utløser derfor sterke og engasjerte synspunkter.

□ Hønehauken er ofte framme i rovviltdiskusjonene, og vi merker i vår kontakt med «grasrota» et utbredt ønske om å gjøre den jaktbar igjen.

Det har heller ikke manglet på initiativ derfra, men hittil har verken direktoratet eller departementet villet ta saken opp til seriøs debatt.

Vi har ikke sansen for «hellige kyr» og håper med dette å innlede til en fordomsfrid debatt, preget mer av biologisk argumentasjon enn følelser.

Viktig viten om hønehauken

Hønehauken har inngått i flere nordiske forskningsprosjekter, men vi velger å konsentrere oss om det materialet som Per Widén tok doktorgraden på ved Universitetet i Uppsala i fjor. Hans studier, som har pågått fra 1977 til -82 ved Grimsö Viltforskningsstasjon, er de hittil mest omfattende hva angår hønehauk. Forsøksområdet bestod av barskog i det sentrale Sør-Sverige, og telemetri (bruk av radiosendere) var et viktig hjelpemiddel i arbeidet.

Noen av hans viktigste resultater var:

a) Bestandstetthet, årstidsvariasjoner og produksjon:

Widén fant at i gjennomsnitt hekket hønehauken med en innbyrdes avstand av 6,3 km, hvilket tilsier 3 hekkende par pr. 100 km².

68% av de hekkende parene gjennomførte vellykket hekking, med gjennomsnittlig 2,7 utflyede unger i kullene.

En tredjedel av de voksne fuglene var ikke-hekkende; de hevdet ikke territorier.

Omtrent all ungfugl og halvparten av de voksne hunnene forlot hekkeområdene vinterstid og trakk mot jordbruksområder med bedre mattilgang. Det er hannen som hevder territoriet, og 4 av 5 voksne hanner ble igjen i det over vinteren.

b) Hønehaukens valg av leveområde:

Hønehauken har en sterk tilknytning til gammel barskog, fortrinnsvis store og sammenhengende områder. I Widéns undersøkelser syntes de å unngå skarpe kanter i skogsbildet. Det bør her nevnes at svensk skogbruk opererer med langt større bruk av store hogstflater enn oss, gjerne 500–2000 da.

Sjøl om hønehaukhunnen er en halv gang større enn hannen, var det ikke noe skille i valg av oppholdsområde.

Moderne skogbruk antas å påvirke hønehaukens leveområder negativt bl.a. ved sine store hogstflater og ensrettede barskogproduksjon og reduserte innslag av gammel skog. Lokalisering av egnede reirplasser synes imidlertid ikke å være noe problem.

c) Hønehaukens fødevalg:

Mens ekorn er en svært viktig del av hønehaukens vintermeny, utgjør fugl den altoverveiende del av spisekartet i hekketida. Dette framgår av tabellen under som angir prosentandelen av byttedyr funnet ved reiret, i antall og vekt. 904 byttedyr ble identifisert.

Skogsfugl utgjør ca. halvparten av hønehaukens hekkediet, og det går langt hardere utover røy og orrhøne enn deres gemaler. Det henger sammen med at hunnfuglene må legge mye av forsiktigheten til side i den korte bettetida de har til rådighet under hekking.

Per Widén anslo at hønehauken tok 25% av alle orr-

hønene og 14% av orrhanene innen territoriet i løpet av vår og forsommer.

I hønehaukundersøkelserne på Vegårshei i 70-årene utgjorde skogsfugl en noe mindre andel av byttedyrene (ca. 14%) enn i andre nordiske og russiske arbeider. Men fordi bestanden av skogsfugl da også var på et lavmål, forårsaket hauken et vesentlig innhogg i de lokale skogsfuglstammene. Det norske Skogsfuglprosjektet (1980–84) har dessuten vist at hønehaukpredasjon antagelig er den viktigste dødsårsak blant voksen røy og at denne avgangen først og fremst skjer i vinterhalvåret.

Begrunnelse for jakt

Viltlovens formål er gitt i §1, som sier:

«Viltet og viltets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares.

Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.»

Et av kravene til en jaktbar viltart er at den produserer et overskudd som kan høstes. Etter vår oppfatning bør dette være hovedpoenget i debatten om jakt på eller fredning av en viltart. At enkeltgrupper har spesielt følelsesmessig tilknytning til arten, positiv eller negativ, bør være av underordnet betydning.

Hønehauken hører til våre vanligste rovfugler. Den har en relativt stor produksjonsevne, som i liten grad avhenger av smånagersyklusen. Den er stort sett standfugl og beskattes følgelig ikke under fjerne himmelstrøk — slik flere av dens slektninger blir.

I områder vi kjenner til fra Østlandet og især Sørlandet må hønehaukbestanden anses å ha «normal» tetthet, dvs. 2–3 par/100 km². Venteslig produseres her et større

Dielt i hekketida:

Artsgrupper	Antall, %	Vekt %
Ender	3,7	5,6
Jørpe	2,8	1,6
Orrfugl	12,7	21,8
Storfugl	6,7	31,1
Ringdue	15,6	13,0
Kråkefugl	27,2	15,7
Andre fugler	16,9	2,7
Pattedyr	14,4	8,6

overskudd som går til grunne fordi det er få ledige territorier å innta.

Professor Vidar Marcström ved Universitetet i Uppsala har lenge drevet hønsehaukundersøkelser i Sør-Sverige. Han anser en eventuell hønsehaukjakt i det store og hele å være uten betydning for bestandene. Han viser til at det hver vinter kommer store ansamlinger av unghauk på hungersvandring til Sør-Sverige fra Nord-Sverige og Finland.

Etter vår oppfatning kan dette overskuddet like gjerne høstes ved jakt, så lenge det er interesse blant jegerne.

Argumenter mot jakt og kommentarer

Det er særlig 5 argumenter som holdes mot jakt på hønsehauk:

1. Det er forkastelig å jakte på villt som ikke utnyttes: Begrepet viltutnytting går etter vår oppfatning lenger enn til matauk og pelsverk. Også i annen småviltjakt vil disse motivene ofte være av underordnet betydning — om en ser utbytte i forhold til innsats og interesse.

2. Hønsehauken er en sårbar art som også trues av moderne skogbruk:

Sjøl om Widéns undersøkelser ikke vil være representative for alle områder i Norge, anses bestandene å være svært gode mange steder. Som professor Marcström påpeker vil jakt ha liten innflytelse på bestandsstørrelsen, til det er produsert overskudd for stort. Om det moderne skogbruk reduserer kvaliteten på haukens leveområder vil likevel jakt neppe ha noen betydning for områdets bæreevne. Som for andre viltarter skulle det heller ikke by på problemer å avgrense jakt til distrikt der bestandene er gode, om det var ønskelig.

hønsehauk begrenses vil vinteren. Vi vil anbefale vinterjakt.

4. Hønsehauken tar mye kråkefugl som beskatter skogsfugleggene hardt:

Hønsehauken tar mye kråkefugl. Av antall bytedyr utgjorde kråkefugl ca. 27% i Widéns materiale og ca. 14% i Vegårshøiundersøkelsen.

Men hva betyr hønsehauken for bestanden av kråkefugl? Som hos hauken er der en sterk indre sosial bestandsregulering hos kråkefugl. Mye kråkefugl er i søk av ledige territorier og rykker raskt inn når de territoriehevdende fuglene forsvinner.

Det har da også vist seg uhyre vanskelig å holde kråkefuglbestander nede

10 til 15 år — og vil ventelig fortsette med det.

De færreste tror vel idag at jakt hadde betydning for den drastiske tilbakegang i skogsfuglbestandene i syttiaåra. Frivillig fredning er likevel et uttrykk for sterkt engasjement i skogsfuglens skjebne. Mange skogeiere undres på hvorfor myndigheter oppfordrer til å utnytte småvilt, mens en vesentlig bestandstrykkende faktor som hønsehauken skal være totalfredet.

Dersom hønsehauken i likhet med skogsfuglen var jaktabar, tror vi dette ville høynye haukens anseelse også hos skogeiere og småviltjegere.

Men dessverre — eller heldigvis — tror ikke vi at hønsehaukjakt vil ha noen vesentlig betydning for bestandene av verken hønsehauk eller småvilt.

Sluttord

Før hønsehauken kan sendes ut på jakttidshøring sammen med de andre viltartene må de sentrale viltmyndigheter gjøre sine utredninger. En utredning om hønsehaukjakt vil styrke Direktoratet

ved jakt. Antagelig vil hønsehauken, som kråkejeger, hovedsakelig fungere som en vikarierende dødsårsak og ha liten betydning for hekkebestand av kråkefugl.

5. Vil hønsehaukjakt fyre opp under rovviltthet og undergrave forståelse for rovviltets viktige økologiske funksjon?

Dessverre er det slik at hønsehauken i dag er forhatt i mange distrikter. Riktignok betyr tunhøns lite i dag, men skogsfuglen står de fleste skogeiere og jegere nær.

På store deler av Sørlandet har grunneierne gjennomført frivillig fredning av skogsfugl de siste

for naturforvaltning sitt faglige omdømme ved at det vises vilje til seriøs vurdering av hvilke arter det bør jaktes på. Diskusjonen fortjener daglys!

Litteratur:

Widén, Per 1985. Population ecology of the goshawk (*Accipiter gentilis* L.) in the boreal forest.

DVF's hønsehaukundersøkelser på Sørlandet, stensilsrapport 1975.

DVF's skogsfuglprosjekt, rapport 1984, Marcström, Vidar 1985. Sitering i jaktjournalen okt. -85.

Forfattere:

Per Wegge er forsker med doktorgrad på skogsfugl. Han var faglig ansvarlig for DVF's skogsfuglprosjekt på Varaldskogen og for DVF's hønsehaukundersøkelser på Vegårshøi 1972—1975.

Tor Punsvik er viltkonsulent, ansatt hos Fylkesmannen i Vest-Agder. ■

I og med at hønsehauken opptrer fåtallig og er både sky og snar, vil store krav stilles til jegeren. For mange jegere vil hønsehauken ha høy troféverdi og rekreasjon, spenning og friluftsliv er viktige elementer i all jakt.

At mange jegere vil oppleve jakt på hønsehauk som et viltstelltiltak som kan avlaste den lokale skogsfuglbestand, må også kunne anses å være et helt legitimt motiv.

3. Hønsehauk kan lett forveksles med truede og sårbare fuglearter:

Det påstås at mange jegere har vanskeligheter med å skille hønsehauk fra f.eks. våker og falke. Våkene og alle falkene unntatt jaktfalken er trekkfugler. Riktignok trekker endel av disse ikke lenger enn til enkelte områder på Sørvestlandet, hvor det også kan være større konsentrasjoner av hønsehauk vinterstid. Med unntak av disse områdene, som skulde la seg avgrense, vil faren for forveksling være utelukket dersom jakt på

Betydelig nedgang i hønehaukbestanden.

GUNNAR HANSEN

I Jakt & Fiske er det kommet til uttrykk sterke ønsker om jakt på hønehauk. Tor Punsvik og Per Wegge inviterer i artikkelen "Hønehauken - et jaktobjekt?" i nr. 7/1986 til seriøs og fordomsfri debatt "preget mer av biologisk argumentasjon enn følelser". Da artikkelen bærer preg av et perifert kjennskap til hønehauken - og inneholder påstander om hønehaukens rolle i naturen forfatterne neppe er i stand til å underbygge - er det behov for et korrektiv til Punsvik og Wegge's børsepipezoologi.

Hønehauken er ikke bare en barskogsfugl.

Innledningsvis skal en gammel myte avlives. Hønehauken oppfattes i Norge som en barskogsfugl. Riktignok er barskogen på grunn av dens vidstrakte utbredelse mot nord - og de rike forekomstene av skogshøns og ekorn i de eldre stadier - en viktig biotop for hønehauken. De tetteste bestandene av hønehauk finner vi imidlertid i blandingskog i sentrale deler av Europa. Der hekker den i små skogholt vekslende med dyrket mark, og jakter duer, fasaner og kaniner over åker og eng. Finnes egnede byttedyr i åpent lende, er hønehauken med andre ord ikke avhengig av dype skoger for å overleve. Med henvisning til Per Widéns radiotelemetri-undersøkelser ved Grimse viltforskningsstasjon i Sverige, knytter Punsvik og Wegge hønehauken til store og sammenhengende partier med gammel barskog. Som Widén selv fremholder i sin avhandling, gjenspeiler dette i større grad forekomstene av byttedyr i de ulike vegetasjonstypene enn haukens jaktatferd i seg selv.

Det er verd å merke seg at kunnskap om hønehauken særlig er å finne i Mellom-Europa. Omfattende studier i Polen og Tyskland har avdekket at et småviltrikt område på 8-10 km² er tilstrekkelig for et hekkende par. I Norden er det finske forskere som har størst erfaring med arten.

Hønehaukbestanden har gått tilbake.

De korte, brede vingene og den lange halen forteller at hønehauken først og fremst er tilpasset et liv i skog. Det skjulte levesettet blant trekronene medfører at den sjelden er å se, og det kan være vanskelig å anslå størrelsen på bestandene. Punsvik og Wegge anser disse som "svært gode mange steder", og angir tettheter på 33-50 km²/par (2-3 par/100 km²) som "normalt". Det fremgår imidlertid ikke hvordan disse tallene er fremkommet. Nevnte tettheter vil med et skogareal i Norge på 80.000 km² kunne innebære en norsk hønehaukbestand på omlag 2000 par.

I denne sammenheng er det naturlig å trekke frem gamle skuddpremie-statistikker. Eksempelvis ble det i seksårsperioden 1911-16 utbetalt premie for mer enn 5.000 hønehauker årlig - uten at nedgang i bestanden ble registrert. En beskatning av denne størrelsen ville utvilsomt gjøre ende på nåværende bestand i løpet av kort tid. Tidligere populasjoner har åpenbart vært betydelig større enn de vi har i dag. Blant kjennere av hønehauken - enten det er tale om skogsarbeidere med mange års virke i skogen, rovviltjegere som plyndret hønehaukreder før 1960 eller ornitologer som har lang erfaring med arten - er det da heller ingen som helst uenighet om at den er gått vesentlig tilbake de senere år.

Det faller for langt å komme nærmere inn på utviklingen i hønehaukbestanden i et debattinnlegg. Dette vil bli gjort annet sted. Her skal bare kort nevnes at de gamle rovviltjegerne gjorde erfaringer som gir muligheter til å anslå størrelsen på tidligere bestander. I første halvdel av dette århundre lå samtidig bebodde hønehaukreir i deler av Østlandsområdet 3-4 km fra hverandre, svarende til 10-15 km²/par. Bestanden synes å ha vært stabil frem til midten av 1950 årene. Mot slutten av 50-tallet begynte så hønehauken å oppgi de tradisjonelle hekkeplassene. En utvikling som har fortsatt frem til de senere år.

For å få bedre oversikt over bestandsutviklingen igangsatte Verdens Villmarksfond i 1984 et hønehaukprosjekt i samarbeid med Norsk Ornitologisk Forening. Av resultatene kan nevnes at de fleste tradisjonelle hekkeplassene i Østlandsområdet nordover til Trøndelags-

fylkene nå er forlatt. De relativt få parene som er tilbake synes hovedsaklig å hekke i tilknytning til tettsteder. Trolig fordi det der finnes byttedyr vinterstid i form av skjærer, kråker og byduer. I et undersøkelsesområde på Østlandet ble det i 1958 tatt store hønehaukunger på reir i 11 lokaliteter. Ved gjennomløp av disse reiområdene de senere år, har det bare vært mulig å påvise 2-3 hekkende par. En bestandsnedgang som synes typisk i Sørøst-Norge. Det kan umiddelbart være vanskelig å akseptere at vi har hatt så tette hønehaukbestander i Norge som 10-15km²/par. Slike tettheter er imidlertid ikke uvanlig i Mellom-Europa. Også i Finland er det nylig registrert hønehaukpopulasjoner med tetthet 10 km²/par.

Hva regulerer tettheten av hekkende hønehauk?

Hva er så årsaken til at hønehauken har gått så mye tilbake? Det kan neppe være tvil om at det er svikt i næringstilgangen i vintermånedene som er grunnen. Den totale hønehaukbestanden reguleres etter alt å dømme av byttedyrmengdene vinterstid, mens antall hekkende par bestemmes av byttedyrtettheten i mars måned. I den utstrekning haukene overlever sprengkulda i januar og februar, etablerer de seg i reiområdene i månedskiftet februar/mars. Hunnen skal nå bygge opp fettreserver frem til eggleggingen i april. Bare hvis hennes ernæringsmessige kondisjon er god, vil hun være istand til å legge egg. Hun slutter derfor å jakte, og fra midten av mars til ungene er store er det hannen som må skaffe familien mat. I den småviltrike perioden i første halvdel av dette århundre kunne en hønehaukhann selv i mars måned finne tilstrekkelig byttedyr i form av skoghøns, skriker og ekorn på et relativt lite område. Den samlede tetthet av disse byttedyrene har de siste 25 år vært langt mindre enn tidligere, og hønehauken har måttet jakte over et vesentlig større areal enn før for å finne tilstrekkelig byttedyrmengde. Antall hekkende par har derfor avtatt tilsvarende. Blir byttedyrtetthetene for lave er hønehauken overhodet ikke istand til å forplante seg.

I et debattinnlegg i Jakt & Fiske (nr.11/1985) gir Per Wegge uttrykk for at det er tale om feiltenkning når det hevdes at forekomstene av skogsfugl regulerer mengden av rovvilt. Wegge utdyper dette på følgende måte: "Bare for rovdyrarter med en høy grad av spesialisering på ett eller noen få byttedyr vil sistnevnte kunne virke direkte

regulerende på rovviltet (f.eks. smågnagere - røyskatt/snømus/ugler). Ingen av våre rovviltarter er spesialisert på skogsfugl og har dette som viktigste føde."

Deretter nevner Wegge hønsehauken som eksempel på en rovviltart som har et allsidig kosthold, og først og fremst livnærer seg av andre byttedyr enn skogshøns. Denne beskrivelsen er muligens dekkende i mai, juni og juli når trekkfuglene har vendt tilbake, og hauken lever av ringduer, ender, trost og kråkefuglunger. Likevel er det Wegge som gjør seg skyldig i feiltenkning! Det finnes vitterlig verken ringduer, trost eller ender i en vinterkald norsk hønsehaukskog.

Som nevnt foran er det byttedymengdene i mars som avgjør hvor mange hekkende hønsehaukpar vi har. Hønsehaukhannen er da alene om å jakte samtidig som tettheten av byttedyr etter en lang og hard vinter da er på det laveste. Først når trekkfuglene kommer tilbake i april og mai øker denne. Marsskogen inneholder ikke andre byttedyr enn hønsehaukhannen kan fange og frakte tilbake til hunnen enn skogshøns, nøtteskrike, lavskrike og ekorn. I barskog er hønsehauken med andre ord i den kritiske perioden på ettervinteren avhengig av noen få byttedyrarter - først og fremst skogsfugl og ekorn - som virker bestandsregulerende. Finske forskertradisjoner fra langt tilbake levner da heller ingen tvil om hønsehaukens nære tilknytning til skogshønsene. Undersøkelsene som uten sammenlikning er de mest omfattende i barskogsregionen, har avdekket at opptil 90% av næringsbehovet i de tidlige faser av hekkesesongen dekkes av skogshøns. I et finsk materiale produserte de territorielle haukene i 1974 gjennomsnittlig 2,4 unger/par. Etter sammenbrudd i skogshønsbestandene var antall hønsehaukpar i 1977 redusert til 1/3 som bare produserte 0,5 unger/par!

Skogsfugl, hønsehauk og predasjon.

I likhet med Punsvik og Wegge har undertegnede ingen som helst sans for "hellige kuer". Da Per Wegge står sentralt innen skogsfuglprosjektet, og de synspunkter som er kommet til uttrykk i "Hønsehauken - et jaktobjekt?" åpenbart deles av medarbeiderne, faller det naturlig

å avlegge dette en visitt. Prosjektet synes for tiden hovedsaklig opptatt av predasjon - og angivelig økende rovviltstammer gjøres medansvarlig for nedgangen i skogshønsbestandene. I den senere tid har skogsfuglprosjektet markert seg gjennom dags- og ukepressen, og markedsføres i Telemark Arbeiderblad 28. juli 1986 som "pionerforskning på storfugl/skogbruk". En sørgelig misforståelse i betraktning av at komplekset skogshøns/vegetasjon/predasjon i årtier har vært gjenstand for omfattende og seriøse undersøkelser av høyst kompetente forskere i våre naboland. Betegnende nok er ingen av de sentrale arbeidene vedrørende skogshønspredasjon omtalt i viltrappen "Skogsfuglprosjektet 1980-84". Om bare en liten brøkdel av de 6,3 millioner kroner prosjektet disponerte i denne perioden var anvendt til et systematisk litteratursøk, kunne det vært trukket vekslers på dette erfaringsmaterialet istedet for å basere forskning på forrige århundres forestillinger om rovviltets funksjon. Prosjektets tilsynelatende høyst mangelfulle kjennskap til den internasjonale forskning på predasjon, gjør det imidlertid forståelig at medarbeiderne opplever virksomheten som pionerforskning.

Hønehaukens beskatning av skogshøns er først og fremst viet oppmerksomhet av finske forskere. Lindén og Wikmann undersøkte i perioden 1969-81 bestandsendringene og predasjonen på skogshøns i et område på 500 km² ved Uusimaa i Sydvest-Finland. Totalt lokaliserte de 33 hønehaukterritorier (15km²/par), hvorav 28 var besatt i 1974. Undersøkelsesområdet som i 1969 var preget av store partier med gammel barskog, ble i økende takt hugget ut mot slutten av 70-tallet. Samtidig ble det registrert en markert nedgang i skogshønsbestandene. Karakteristisk nok sank antall territorielle hønehaukpar suksessivt til 11 (45 km²/par) i 1980 og -81. Selv om hønehaukens beskatning av skogsfugl, særlig jerpe, var av en slik størrelse at den er egnet til å sjokkere jegere - trakk Lindén og Wikman den konklusjon at hønehauken neppe i noen vesentlig utstrekning påvirket størrelsen på jerpebestanden. Bjärvall og medarbeidere takserte tiur- og mårbestandene i barskogsområder i Nord-Sverige med snøscooterpatruljer vintrene 1974 og -75. Et av områdene - Muddus nasjonalpark - domineres av gammel barskog med karakter av urskog, mens de omkringliggende skoger drives som moderne storflate-skogbruk.

Springene avslørte at antall tiur var 4-5 ganger større pr. arealenhet i Muddus enn utenfor nasjonalparken. Tilsvarende var mårbestanden 2-3 ganger større pr. arealenhet i parken enn utenfor. Resultatene kan vanskelig tolkes annerledes enn at vegetasjonen i form av gammel barskog betyr mer for tiurbestanden enn hva predasjon fra mår gjør.

Lindén/Wikman's og Bjärvall's arbeider understreker betydningen av den gamle skogen for skogshøns som jerpe og tiur og viser at tette rovviltpopulasjoner ikke er til hinder for store forekomster av skogshøns. Det er ikke til å komme forbi at rike skogshønsperioder har vært forbundet med tette og stabile hønehaukpopulasjoner - mens hønehauken forsvinner som hekkefugl i takt med nedgangen i skogshønsbestandene. Hvordan Punsvik og Wegge kan få denne solid etablerte kunnskap til å harmonere med beskrivelsen av hønehauken som "en vesentlig bestandstrykkende faktor" er en gåte. Både i England og Tyskland er det utført omfattende radiotelemetri-studier av hønehaukens effekt på byttedyrbestandene. Selv i de tilfeller hvor de tetteste kjente hønehaukpopulasjoner ensidig beskatter enkelte byttedyrarter, f.eks. ringduer, har det ikke vært mulig å påvise at predasjonen i noen vesentlig utstrekning reduserer hekkebestanden av byttedyr. Imidlertid skal det ikke stikkes under en stol at predasjon vår og sommer i noen grad kan redusere høstbestandene. Byttedyrundersøkelser har vist at hønehauken i perioder kan slå mye kråkefugl (27% av byttedyrene i Widén's materiale fra hekkesesongen). Likevel begår Punsvik og Wegge det kunststykke å karakterisere hønehauken som "en vesentlig bestandstrykkende faktor" i forhold til skogshønsene, mens det antas at den som kråkefugljeger hovedsaklig fungerer som vikarierende dødsårsak, og bare i liten grad påvirker kråkefuglbestanden! I "Praktisk viltstell" gir Per Widén's følgende kommentar: "Når det sedan gäller en eventuell aktiv bekämpning av duvhök (hønehauk), så ska vi ha klart för oss at om duvhökspredationen visar sig genom kontrollerade, vetenskapeliga experiment ha en reell begränsande effekt på skogshönsen, så får vi räkna med att den kan ha det även på andra bytesarter. Om vi minskar duvhökspopulationen, så kommer då alltså även t.ex. kråkfåglar att kunna öka, och vi kan riskera en ökad bopredation på skogshöns."

Det er oppsiktsvekkende at skogsfuglprosjektet som utforsker de samme predator/byttedyr-relasjoner som andre forskere har studert tidligere, kan komme til så avvikende resultater. I betraktning av de betydelige økonomiske ressurser som er stilt til disposisjon for prosjektet over statsbudsjettet, er det ønskelig at det redgjøres nærmere om dette. For det er vel ikke slik at skogsfuglprosjektets forskning vedrørende musvåk- og hønehaukpredasjon innskrenker seg til å telle opp ved hjelp av avansert elektronikk antall orrfugl og røy haukene slår, og jamre seg over den "fæl-slege røvingi" og alle rovdyra som er så sultne at røy og orrhøne "truleg berre forsto at dei ikkje hadde sjanse til å få fram noko kull med så svoltne rovdyr rundt omkring" (jfr. Storaas 1982 og -84)? Nok en gang er det på sin plass å gjengi Per Widén fra "Praktisk viltstell": "Vad kan man då dra för slutsatsar av det faktum att duvhöken dödar så mycket skogshöns? Det ligger kanske nära till hands att tro att om duvhökspredationen upphörde skulle överlevnaden öka i precis motsvarande grad, och vi skulle få mer skogshöns i skogen. Om detta kan vi emellertid inta dra några säkra slutsatser. De undersökningar jag redovisat visar nämligen endast hur stor duvhökens predation är, inta vilken betydelse den har."

För at veta vilken effekt duvhökens, eller någon annan predators, predation har, krävs kontrollerade experiment. I brist på sådana bör vi uttala oss försiktigt om predatorers inverkan på byttedyrspopulationerna."

Moderne skogsdrift den virkelige trusselen mot storfuglen.

I rapporten "Skogsfuglprosjektet 1980-84" hevdes det at skogsfuglbestandene begynte å gå kraftig tilbake over mesteparten av landet mot slutten av 1960-årene, og at tilbakegangen var særlig merkelig først på 1970-tallet. I "Hønehauken - et jaktobjekt?" vises det til en angivelig drastisk nedgang i skogsfuglbestandene i sytti-åra. Enhver som i mange år har vandret i skogstrakter i Norge, vet at dette er en klart uriktig fremstilling. Det er hevet over tvil at skogshönsbestanden de siste 25 år bare er små rester av forekomstene i første halvdel av dette århundre. Nedgangen som synes

å ha vært særlig stor mot slutten av 1950-tallet og i begynnelsen av 1960-årene, faller sammen med overgangen fra den tradisjonelle plukkhogsten til bestandsskogbruket med flatehogst og tilplanting med gran. Fellingsstatistikken over skogsfugl årene 1953-76 i Hurdalsområdet (se Jakt:Fiske:Friluftsliv nr.1/2 1979) illustrerer utviklingen. Etter en bestandstopp i 1955 sank avskytingen drastisk frem til 1963, hvoretter antall felte skogshøns fluktuerte omkring 15% av 1955-nivået, for så å gå ytterligere tilbake.

I Mellom-Europa og Skottland har man erfart at der kulturskogen skjøttes etter vanlige skogbruksprinsipper, blir den mindreverdige som storfuglbiotop sammenliknet med naturlig utviklet skog. Også i Finland har skogshønsbestandene brutt sammen etter store uthogster. Ønsker man de tidligere så rike forekomstene av storfugl tilbake, finnes det bare en vei å gå - ta vare på den gamle barskogen. Det siktes her til skog som virkelig er gammel - ikke den relativt unge skogen i hogstklasse IV og V som av hensyn til økonomien i skogbruket og tremasseindustriens behov for granfiber, karakteriseres som gammel. Av Wegge's egen skogsfuglrapport går det da også klart frem at storfuglen er avhengig av skog som er eldre enn hva skogbruket anser som økonomisk interessant. Hønehauken er på ingen måte ansvarlig for nedgangen i skogshønsbestandene. Den gjøres til syndebygg for å dekke over de virkelige årsakene - flatehogsten med påfølgende etablering av grantreåkre som utarmer skogsmiljøene slik at det ikke er liv laga verken for tiur, røy, jerpe eller hønehauk. Men det er vel enklere og mer behagelig å gå inn for jakt på hønehauk enn å ta vare på gammel barskog?

Aldri mer jakt på hønehauk.

I "Hønehauken - et jaktobjekt?" anbefales vinterjakt på hønehauk, og det slås et slag for troféjakt og jakt som rekreasjon. Artikkelforfatterne burde være kjent med at viltloven samt Norges ratifisering av Bern-konvensjonen gjør jakt på hønehauk umulig. At noen jegere har et følelsmessig vanskelig forhold til hønehauken, er uinteressant i denne sammenheng. Bestemmelsene i viltloven er et kompromiss mellom kryssende interesser. Verken troféjakt eller jakt som utelukkende betraktes som "rekreasjon" er for øvrig nevnt i forarbeidene til viltloven blant de motiver som kan begrunne jakt.

(Debatten fortsetter i neste nr.)

LITTERATUR:

- Bjärvall, A., E. Nilsson og L. Norling. 1977. Urskogens betydelse for tjäder och mård. Fauna och Flora: 31-38.
- Fischer, W. 1980. Die habichte. A. Ziemsen verlag: 188s.
- Kenward, R.E. 1979. Winter predation by goshawks in lowland Britain. British Birds 72: 64-73.
- Lindén, H. og Wikman, M. 1983. Goshawk predation on tetraonids: availability of prey and diet of the predator in the breeding season. J. Anim. Ecol. 52: 953-968.
- Praktisk Viltstell - en statusrapport fra seminar på Skogbrukets Kursinstitutt på Honne 4. og 5. september 1985. 181s.
- Storaas, Torstein, Per Wegge, Bjørn B. Larsen, Leif Kastdalen, Terje Bø og Morten Kolstad. 1982.
- Feltrapport fra Varaldskogen skogsfuglstation (9). Jakt·Fiske·Friluftsliv nr. 4: 26-27.
- Storaas, Torstein. 1984. Jegaren, forskaren og høna. - Johan B. Steen (redaktør). Rypeforskning - statusrapport 1983. Jakt & Fiske/NJFF.
- Sulkava, S. 1964. Zur Nahrungsbiologie des Habichts Accipiter gentilis. Aquilo Ser. Zoologica 3: 1-103.
- Understanding the Goshawk. 1981. The International Association for Falconry and Conservation of Birds of Prey.
- Widén, P. 1985. Population Ecology of the Goshawk Accipiter gentilis in the boreal forest. Ph.D. thesis. Universitetet i Uppsala.
- Wikman, M. og Tarsa, V. 1980. Food habits of the Goshawk during the breeding season in SW-Finland 1969-77. Suomen Riista 28: 86-96.
- Ziesmer, F. 1983. Untersuchungen zum Einfluss des Habichts (accipiter gentilis) auf Populationen seiner Beutetiere. Verlag Günter Hartmann. 127s.

Finlands ulvebestand??

I Våre Rovdyr nr. 4 - 1987, nevnte vi at Erik Isakson fra Sverige har stilt spørsmål ved om Finland har så stor ulvebestand som det offisielt blir snakket om - ca. 200 dyr eller mere.

Hans spørsmål har vekket en debatt i Finland, og de to finske ulveforskerne professor Erkki Pulliainen og dosent Erik S. Nyholm står tydeligvis splittet i synet på størrelsen av den finske ulvebestand.

I Finlands Natur nr. 5 - 1987, er det gjengitt deler av inlegg de to har skrevet i Suomen Luonto nr. 6 - 1987.

Professor PULLIAINEN.

Pulliainen, som tok sin doktorgrad på den finske ulven, skriver at Isakson er på rett spor når han antar at den finske ulvestammen er kraftig overestimert ved "olika räkningar inom ramen för viltforskningsinstitutets verksamhet".

Han skriver at "Isakson gjorde seg rätt stort besvär, när han körde kors och tvärs genom Finland och granskade s.k. vargobservationer".

Når Pulliainen tok sin doktorgrad, gjorde han den erfaringen at omtrent 6 av 10 rapporter om ulv, viste seg og være hund. Isaksons erfaringen går derfor "Mycket långt på samma linje", skriver Pulliainen og hevder at Erik Nyholms anslag over antall ulver i Finland ikke kan holde stikk.

Det er fint at svenskene gjør det arbeidet som finnene burde gjøre med stor energi, bemerker Pulliainen.

Dosent NYHOLM.

På sin side hevder Erik S. Nyholm at "det är rätt vågat" av Isakson å forsøke og bestemme størrelsen på Finlands ulvestamme etter tre besøk.

Han kritiserer Isaksons biologiske kunnskaper, og mener at hans rapport inneholder flere feil. En biltur på tilsammen 7600 km. og intervju med noen, for det meste usakkyndige personer, gir sikkert ikke grunnlag for å underkjenne resultatene av de regionvise ulvetellingene i Finland, hevder Nyholm.

Så forsiktig og unnvikende som den finske ulven er (grunnet stadig forfølgelse), er det vanskelig for en sporadisk observatør overhode å få kontakt

med ett dyr, mener han.

Om sine egne inventeringer skriver Erik Nyholm at disse er basert på observasjoner fra mere enn 3000 personer, og at det blant disse sikkert finnes flere som kjenner ulvens "låten och spår".

Av de årlig innkomne rapporter godkjenner han ca. en femtedel.

Fil. Dr. ANDERS BJÄRVALL.

Som byrådirektør for det svenske naturvårdsverket har Anders Bjärvall rykket ut og tilbakevist kritikken mot Erik Isaksons biologiske bakgrunn.

Han påpeker at Isakson har en "utomordentlig gedigen fältbiologisk bakgrunn" som gjorde at han ble engasjert av Naturvårdsverket for å spore ulv.

Dette arbeidet har vart i åtte år, og i løpet av disse årene har Isakson sporet ulv lengre enn noen annen i moderne tid. Dette har gitt han kunnskaper om ulvens levemåter som langt overgår det man kan skaffe seg ved noen formell utdanning, hevder Bjärvall, og påpeker at man aldri har kunnet påvise at Isakson har tatt feil av hva som har foregått langs ulvens sporløyper.

"Når nu Isakson utifrån sina erfarenheter ifrågasätter de uppgifter som lemnats från Finland, fins det all anledning att ta hans kritik på allvar", mener Bjärvall.

KOMMENTAR.

Det er altså usikkert om den finske ulvestammen er en så levedyktig forekomst som det har blitt hevdet. Med den tendens til overestimering som vi har sett eksempler på også her i landet, er det all grunn til skepsis.

Det kan være nok å nevne at man i 1982 regnet med en "bestand" av ulv på Sørlandet på 5 dyr, som alle forsvant da én ble skutt!

Hva så med bestandsestimatene for andre store rovdyr? I 1974 ble gaupebestanden i et område i Dalsland i Sverige anslått til ca. 40 dyr. Man bestemte seg for å redusere bestanden noe, og etter intensiv jakt ble 6 dyr skutt. Etter det, gikk det 7 - 8 år før man på nytt så gaupespor i området.

Det er rett at man ofte har undervurdert bestander av planteetende dyrearter. Det ser imidlertid ut til at enkelte, også innen forskning og forvaltning, har glemt at det er en viss forskjell på de arter som står på bunnen og de arter som er på toppen i den økologiske pyramiden - de arter som kan finne nok næring på noen få dekar, og de som må farte over flere tusen km² for å finne nok mat.

Paul Granberg.

Nytt spørsmål fra Isakson

I vår svenske søsterforenings medlemsblad nr. 4 - 1987, finner vi følgende notis fra Erik Isakson:

VARG I JUGOSLAVIEN.

I tio år har jeg forsøkt räkna vargar men aldrig behövt använda mer än mina egna fingrar.

1979 gjorde IUCNs wolf specialist group en sammanställning över vargan-
antal i olika länder. För Jugoslavien har de siffran 3000 - 4000.

Landet är 255 000 kvadratkilometer. Det blir 1,4 vargar per kvadrat-
mil i genomsnitt.

Med samma täthet skulle Sverige ha 6800 vargar. Tänk om vargproblemen
i Sverige vore 1000 gånger så stora som nu!

Befolkningen är drygt 20 miljoner. Landsbygsbefolkningen var 1980 58%
mot Sveriges 13%.

Man kan inte låta bli att förundras över siffrorna men jag känner inte
till förhållandena i Jugoslavien.

Efter tio år i svenska vargmarker måste det vara rena julaften att åka
skidor i Jugoslaviska skogar, vargspår överallt. Så jag funderar på en
carterresa i vinter. Bara känslan att stå i kön vid incheckningsdisken
med ett par tegsnässkidor med tårem bland slalomlejonen.

Det vore också roligt att träffa fårägare och höra hur de klarar varg-
arna.

Vet du något om varg i Jugoslavien, eller talar du språket eller har du
någon farfar som är djurägare uppe i bergen, så hör av dig.

Erik Isakson, box 90, 960 40 Jokkmokk.

Mobiltelefon 010-587340.

Bjørn og gaupe radiomerket i Norge.

I Våre Rovdyr nr. 3 - 1987, var vi inne på det svensk/norske forskningsprosjektet på bjørn, hvor man har tatt i bruk radiotelemetri for å avlure bjørnen en del av dens hemmeligheter. Dette prosjektet har blitt utvidet etter planen, og i vår ble de to første bjørnene merket på norsk jord. Den første ble merket i Engerdal kommune, og den andre i Trysil - begge nær grensen mot Sverige.

På svensk side ble merkeprogrammet videreført også i år, og tilsammen går det nå et tredvetalls bjørner med radiosendere i Sverige og Norge.

Rovdyrkonsulent Petter Wabakken, som er den norske ansvarshavende i prosjektet, har lovet oss mere fyldestgjørende opplysninger om prosjektets gang til neste nr. av bladet.

I Setesdalstraktene vandrer det nå en stor hanngaupe omkring med radiosender som piper ut informasjoner om dyrets levevis. Det var under ledelse av rovdyrkonsulent Hanne Christensen at dyret ble fanget og merket sist vinter. Etter det vi mener å vite, er det første gangen en gaupe er blitt radiomerket og fulgt over et lengre tidsrom i hele Nord-Europa.

Også Christensen har lovet oss mere fyldestgjørende opplysninger om dette arbeidet.

I alle år har de store rovdyra blitt forvaltet ut fra antakelser og all verdens myter. Det er derfor med virkelig glede vi nå kan se fram til mere konkret viten, i stedet for skremsepropaganda.

Spesiell interesse knytter det seg til dyrenes arealbruk, reproduksjon og bestandstall. Så lenge man ikke har bedre data for dette, er det vanskelig å snakke om en mere fornuftig forvaltning.

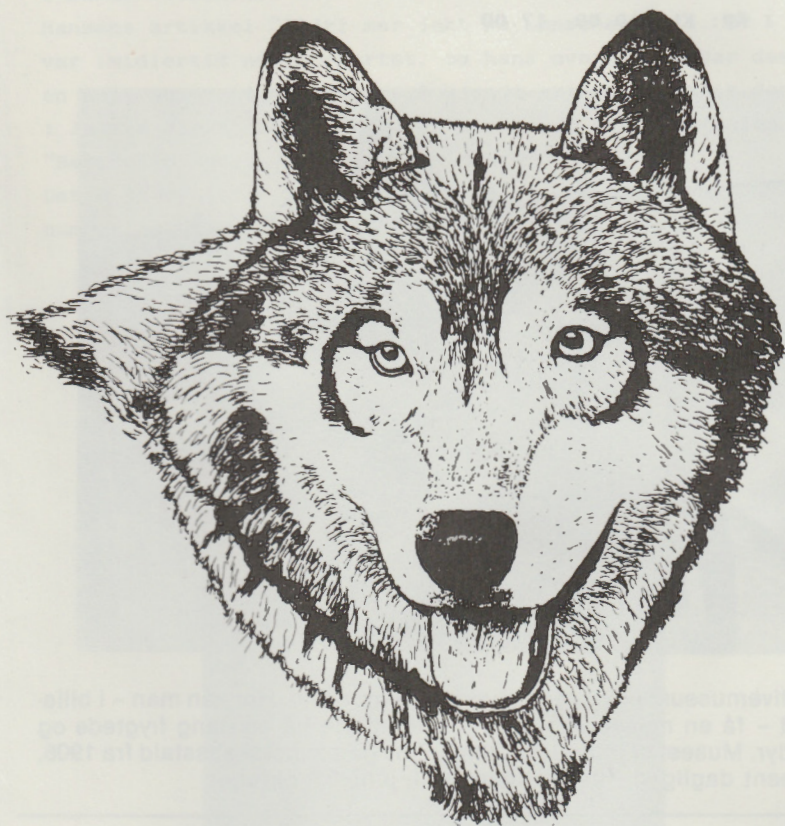
Det skulle være godt håp om at en del data på dette nå vil komme etterhvert.

Red.

Bjørn på vårsnøen i Hedmark, 12. mai 1988. Foto: P.Granberg/B.Fossum.

LUNGHOLM ULVEPARK

DANMARKS MINDSTE DYREPARK

Ved Lungholm Slot - mellem Rødby og Errindlev

Åben daglig kl. 10—18

Entré: Voksne 10 kr., børn 5 kr.

LUNGHOLM ULVEMUSEUM

Foreningen har hatt en del kontakt med Lungholm ulvepark i Danmark. Vi regner med at mange av våre medlemmer har tenkt seg sørover i sommer, og vi lar derfor innehaverne presentere ulveparken og museet selv.

-NB

ÅPNINGSTID I ÅR: KL. 10.00_ 17.00

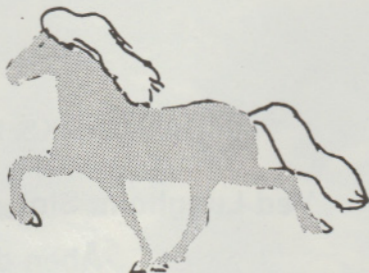
Lungholm Ulvemuseum er verdens eneste ulvemuseum. Her kan man - i bilder og tekst - få en masse at vite om ulven, dette på en gang frygtede og beundrede dyr. Museet er indrettet i Lungholms gamle herskabsstald fra 1906, og der er åbent daglig kl. 10-18 i perioden 1. juni-31. oktober.

ADRESSE:

Lungholm Ulvepark, Rødbyvej 20,
4970 Rødby. Tlf. (03)900326

ISLANDSKE HESTE

Vores palomino-farvede islandske heste kan om sommeren ses i slotsparken. Islandske heste er især kendt for deres udholdenhed, deres nøjsomhed og deres 5 gangarter.

Den amerikanske rødulven (*Canis niger*) igjen på frifot

Litteratur

Den amerikanske rødulven (Red wolf - *Canis niger*), som de siste 13 år kun har eksistert i dyrehager, ble høsten 1987 igjen ut-satt i sitt rette element. Inntil for 100 år siden var denne ulve-~~en~~ kanskje vanlig i det sydlige USA. Siden har den blitt for-trengt av jakt og menneskelig ekspansjon. I 1960-årene fantes den svært fåtallig igjen i Texas og Louisiana. Ca. 1975 begynte man systematisk innfangning av de siste restene av stammen. Tot-alt 14 av de innfangede ulvene viste seg å være rene *Canis niger*, resten var blanding med coyote. Alle de innfangede viste seg å være i svært dårlig form, og det var en stund usikkert om rasen ville la seg redde. Heldigvis gikk det bra og det finnes idag ca. 70 *Canis niger* i dyreparker i USA.

Et viltreservat i North Carolina, Alligator River National Wild-life Refuge, ble utvalgt for reintroduksjonen til frihet. Dette er et stort område langs kysten, bestående av skogkledte myr-strekninger, skog og myr. Området er rikt på dyreliv og skulle ha mat nok til skrubbsultne ulver. Høsten 1987 ble de første 6 prøveklutene satt og vil få følge av ytterligere 2 par i som-mer. Alle er utstyrt med radiosendere og vil bli fulgt nøye av vitenskapsmenn fra US Fish and Wildlife Service. Dersom utset-tingen viser seg vellykket, vil den bli gjentatt andre steder i USA.

Kilde: Ranger Rick, Aug 1987

Hans-Jørgen Wallin Weihe

LITT OM VINTERFORING OG REIRKASSER.

Jonny Granli

De fleste av oss som har våre rovdyr som interesse eller lidenskap, går sikkert med et ønske om å få gjort noe i positiv retning for nettopp denne gruppe dyr/fugler. Desverre er det få av oss undt å være med på spennende forskningskprosjekt i felten. Derfor vil jeg foreslå for dere som vil gjøre tanke om til handling, begynn med vinterføring og/eller sett opp reirkasser. Hvor du enn bor i landet er det sikkert noe vilt som kan dra nytte av en førplass. Det er heller ikke så vanskelig å få til en vellykket føring bare en lærer seg noen få knep. Det spiller nesten ikke noen rolle om du vet hva for arter du har på ditt sted om vinteren eller ikke. Et vinterlandskap kan med første øyekast virke ganske dødt, men det kan vise seg å huse vilt ingen visste om! Spesielt kongeørn dukker opp der du aldri før har sett eller hørt om ørn. Er du heldig å bo i et ørne-distrikt må det være en tilfredsstillelse seg selv å føre en "skokk" med kongeørn og havørn gjennom vinteren. Av andre rovfugler er hønsehauken den vanligste på åttet. Men det kan nok dukke opp andre fugler også, som f.eks. kattugla som en venn av meg fikk på en utlagt hare. Rødreven er vel det vanligste dyret du kan få, men den "karen" klarer seg nok også bra uten tilleggsfør. Men har du anledning til å føre fjellrev, er det mer enn kjærkomment for arten. Røyskatt og mår er heller ikke uvanlige gjester i gnagerfattige år. De fire store byr jo selvsagt på den helt store utfordringen. Og bamsen selv kan du få oppleve på vårparten, hvis du gjør som de gamle bjørneskytterne, graver ned en hel hest el. lign. tidlig på høsten. Et slikt prosjekt er det vel bare fotofrelste bjørneinteresserte som går på. Men jeg kan love dere det er spennende nok "bare" å føre ørn og rev, sjekke opp førplassen, studere sportegn og event. få et glimt av viltet. Føringen blir mest vellykket på åpne flater, bruk gjerne sommeren til å finne egnet sted, helst langt fra bebyggelse. I skogsterreng er ei myrflate eller hogstfelt godt egnet. Et problem er at åttet som du legger ut om høsten kan

ligge under meter av snø ute på vinteren. En naturlig eller kunstig forhøyning i terrenget er nesten en forutsetning på slike steder hvis du satser på rovfugl. Reven graver seg riktignok ned, men ikke mange rovfugler hopper nedi hullet etterpå. Husk også på at dyra er mye mer vare for forandringer på fórplassen enn fuglene.

Sommeren/høsten må også brukes til å spore opp råstoff-kildene. Og de er egentlig mange bare en klarer å snuse dem opp. Selvdøde dyr kan en få fra slakterier eller direkte fra gården, men da må en ha avtale om dette og det er ikke sikkert du får kadaveret da du helst ønsker det. Et helt kadaver må også fraktes innover med traktor, snøscooter eller elgtrekk. Etter elgjakta kan vi også legge opp en del "snadder" som hoder, lunger og avskjær. Obs. bruk ikke innmat som lever, nyrer og tarm fra verken elg eller noe annet dyr. Den sikreste fórkilden er nærmeste pelsdyrfarm, her begynner pelsinga en gang i november og holder på ut i desember. Gjør en avtale på forhånd, får du ikke skrottene gratis, er prisen ca. 40 øre pr. kg. Så for 40-50 kr. har du fór for hele vinteren. Rev/mink-skrottene går jo også lett å bære med seg, ta bare sekken full hver gang åteplassen besøkes. Men ta ut innmaten, bl.a. blir åtet lettere bedervet ved mildvær med innvoller. Riktignok eter rovfuglene råttenskapen, men tåler det ikke slik som de riktige åtseleterne. Norges pelsdyravlslag gir deg sikkert noen adresser hvis du ikke vet om noen farm fra før.

En lang mørk vinter kan bli spennende når du oppdager de første dyr/fugler på plassen. Det er også mulig å føre om sommeren, men det blir så spesielt at det skal jeg ikke komme nærmere inn på her. Om sommeren kan vi heller konsentrere oss om reirkasser for våre ugler og reir for dagrovfuglene. Av uglene er det kattugle og perleugle vi først og fremst kan hjelpe. Kattugla som før var ganske vanlig er idag borte fra mange av de gamle hekkeområdene. Selv opplevet jeg for en del år tilbake at kattugla dukket opp som "troll av eske" da en kasse ble satt opp. Kattuglekassa har alltid vært det første "fugleprosjekt" jeg gjør

når jeg kommer til en ny plass. Kassa, som jeg nå har i fint øyesyn fra stuevinduet, har dessverre ikke huset kattugler de fem åra den har hengt oppe. Men derimot perleugler når smågnagerbestanden har vært god. Gode hekkemuligheter er mangelvare de fleste steder for kattuglene, derfor burde alle steder det kan tenkes at kattuglene kan trives huse 2-3 kasser. Perleugla er nok noe heldigere stilt, men heng likevel opp noen holker i utmark, disse "småtrolla" er virkelig artig å få se på nært hold, og de tar ingen skade av at du titter på dem nå og da. Spurveugla er en vanlig vintergjest i perleugleholkene, men å få den hekkende er meget sjeldent. Det finnes også spesialkasser for haukugle og slagugle. Har du lyst til å prøve på noe slikt bør du først undersøke om arten kan tenkes å hekke i området, og lag reirkassa så naturlig som mulig. Perle- og kattugle foretrekker også en uthult stamme fremfor en bordkasse. Selv har jeg med hell utvidet åpningen i et gammelt svartspetthull og førstkomende vår hekket der kattugle!

Rovfuglene kan du også hjelpe, da med reirplattformer. Gammel skog og store lauvtrær blir sjeldnere og sjeldnere, ergo blir også egnede reirtrær en mangelvare. Situasjonen er nok ikke kritisk for våre arter, men det kan likevel være artig å prøve seg. En forutsetning for å lykkes er at en har god kjennskap til arten og vet hvilke krav den setter til biotop, reirtre m.m. Selve plattformen bygges av grove greiner eller lign, fra noen få til flere, alt etter hva de naturlige forutsetningene i treet er for et godt reirfeste/underlag. Noen ganger er det faktisk nok bare å kappe en grein eller tørr topp for å legge forholdene til rette. For å gjøre stedet mer innbydende kan en jo begynne å bygge reir med noen kvister. Aktuelle arter er hønsehauk, fiskeørn og kongeørn, men både musvåk og vepsvåk kan ta reira i bruk. Tårnfalk og dvergfalk er også aktuelle, men da må reiret bygges helt ferdig, da disse ikke selv bygger. Et gammelt sykkelhjul eller noe netting gir da et bra feste for kvisten. Så, som vi ser, det er nok av interessant og viktig feltarbeid vi amatører kan gjøre. Det gjelder bare å komme seg ut av tv-kroken og kaste av seg en av nåtidens store livsløgner,:"jeg har ikke tid". Jeg lover - du vil ikke angre!

FORENINGEN VÅRE ROVDYR--vedtekter

§ 1 Foreningens navn er Foreningen Våre Rovdyr.

§ 2 Foreningens formål er:

- 1- å arbeide for at alle norske og felles nordiske rovpattedyr og rovfugler skal leve i livskraftige bestander.
- 2- å arbeide for at også dyreartenes miljø beskyttes mot forringelse og ødeleggelse.
- 3- å spre faktaunderbygd og vitenskapelig informasjon til massemedia og almenheten, for dermed å oppnå større forståelse for rovdynrens rolle i naturen og deres behov for høvelige biotoper.
- 4- å støtte forskning om norske og felles nordiske rovpattedyr og rovfugler.
- 5- når det gjelder jakt, fangst og avlving, å arbeide for at det tas hensyn til:
 - de respektive artenes yngletid
 - ungenes utvikling og avhengighet av foreldrene
 - artenes sosiale struktur og øvrige særtrekk.
- 6- å være aktive på lokalplanet, på landsbasis og internasjonalt.
- 7- å samarbeide med lokale og statlige myndigheter, samt øvrige interesseorganisasjoner om å finne måter å bevare dyr og biotoper på, og å finne lempelige løsninger på konflikter som oppstår mellom menneskelige interesser og rovdyr.
- 8- å samarbeide med tilsvarende interesseorganisasjoner i de øvrige nordiske land, spesielt med foreningens svenske søsterorganisasjon, Föreningen Våra Rovdjur.

§ 3 Foreningen skal være partipolitisk uavhengig og nøytral.

§ 4 Medlem av foreningen er hver og en som har sluttet seg til foreningens formål og hensikt, og som har innbetalt medlemskontigenten for den gjeldende perioden.

§ 5 Medlemmer kan melde seg ut av foreningen ved å varsle styret. Styret har rett til, om nødvendig, ved enstemmig vedtak å ekskludere medlemmer fra foreningen. Medlemmer som av en eller annen grunn har blitt ekskludert fra foreningen har rett til å søke årsmøtet om nytt medlemskap i foreningen tidligst ett år etter eksklusjonen.

- § 6 Foreningens ledelse består av 6 styremedlemmer og 4 varamedlemmer, som velges på årsmøtet. Styret konstituerer seg selv. Blant styremedlemmene skal følgende verv fordeles: Leder/formann, kasserer og sekretær. Styret velger en redaktør for tidsskriftet. Redaktøren har møte- og stemmerett på styremøter. Styremedlemmer velges for to år ad gangen, slik at halvparten av styret er på valg hvert år. Varamedlemmene velges for ett år. Styre- og varamedlemmer kan gjenvelges. Styret er beslutningsdyktig når minst 4 av representantene (redaktør medregnet) er til stede. På styremøter har hver av representantene én stemme. Ved stemmelikhet avgjør leders/formannens stemme. Varamedlemmene har møterett og talerett på alle styrets møter, men bare stemmerett i den utstrekning de representerer styremedlemmer som har forfall. Styret kan gi de enkelte av dets medlemmer ansvar for forskjellige arbeidsområder, og delegerer i den forbindelse fullmakt for representantene å handle på styrets vegne. Styret kan også nedsette arbeidsgrupper på ad hoc-basis eller permanent der styret finner dette hensiktsmessig.
- § 7 Valgkomité bestående av 3 medlemmer velges av årsmøtet. Valgkomitéens forslag til representanter må være styret i hende innen 4 uker før årsmøtet.
- § 8 Årsmøte avholdes hvert år om våren. Kun medlemmer av foreningen som har betalt kontigent for inneværende periode har stemmerett på årsmøtet. På årsmøtet skal følgende behandles:
- Årsmelding.
 - Regnskap.
 - Valg av styre, valgkomité, og eventuelt revisor.
 - Eventuelt innkomne saker.
- Medlemmer av foreningen som ønsker å ta opp spesielle saker på årsmøtet, må skriftlig anmelde dette til styret innen 15. januar samme år, med opplysning om hva saken gjelder. Samme frist gjelder for eventuelle forslag om representanter til verv i foreningen. Det kan innkalles til ekstraordinært årsmøte dersom revisor eller styret beslutter det, eller dersom minst en tiendedel av foreningens medlemmer skriftlig krever det, med opplysning om hva saken gjelder.
- § 9 Regnskap og årsmelding følger kalenderåret. Regnskapet forelegges en revisor, og godkjennes av årsmøtet. Revisor velges av årsmøtet.
- §10 Endring av disse vedtektene skal, for å være gyldige, vedtas av to på hverandre følgende styremøter, samt et årsmøte med 2/3 flertall.
- §11 Ved en eventuell oppløsning av foreningen skal foreningens midler tilfalle en annen forening eller organisasjon med tilsvarende formål.

Referat fra årsmøtet på Norsk Skogbruksmuseum 16. april 1988

Leder Paul Granberg ønsket velkommen til årsmøtet. Møteinnkalling og dagsorden blir godkjent, Og Roar Solheim ble valgt til ordstyrer og Jon Bekken til referent.

Mindre endringer i vedtektenes § 6 og 8 ble godkjent ved akklamasjon. Etter den opprinnelige ordlyden var halvparten av sju styremedlemmer på valg hvert år. For å unngå brøkrøp er de nye vedtektene slik formulert at tre av seks styremedlemmer er på valg på årsmøtet, mens styret selv velger redaktør. Redaktørskifte kan på denne måten også skje f.eks. midt i valgåret. Den nye § 8 gir et romsligere tidsrom for arrangement av årsmøtet. Vedtektene er i sin helhet gjengitt annet sted i tidsskeriftet.

Lederen leste opp årsberetning, og kasserer Jon Bekken la fram revidert regnskap for 1987.

Siden ingen av valgkomitéens medlemmer var til stede, leste lederen opp komitéens innstilling. Styret ble valgt for to år på årsmøtet i 1987. Derfor var ingen av styremedlemmene på valg. For å komme i rute med halvparten av styremedlemmene på valg hvert, ble det trukket lodd om hvem som skal sitte ett ekstraår og være på valg først i 1990. Valgkomitéens forslag til vararepresentanter ble bifalt ved akklamasjon. Resultat av valget:

Styre:	Paul Granberg	Jon Opheim (på valg 1989)
	Bjarne Enger	Irene Tjørve "
	Jon Bekken	Roar Solheim "
	Hilde Aaseth	
Vara:	Arne Flor	Yngve Kvebæk
	Bjørn Tore Bækken	Hans-Jørgen Wallin Weihe

Som ny representant i valgkomitéen etter Hans J. Engan, som ikke ønsket gjenvalg, ble Fredrik Heitkötter valgt. Komitéen har etter dette følgende sammensetning:

Viggo Ree	Fredrik Heitkötter
Jon Østeng Hov	Geir A. Sonerud (vara)

Revisor Ole-Johnny Myhrvold ble gjenvalgt.

Det ble drøftet om det er aktuelt å øke kontingenten. Et forslag ble reist om å indeksregulere denne, dersom ikke annet forslag foreligger. Det ble enighet om å holde kontingenten for 1989 uforandret.

Det ble videre besluttet at man finner fram til personer utenfor styret som har tid og overskudd til å starte en vervekampanje fra sommeren 1988 og utover.

Roar Solheim orienterte kort om sine samtaler med to medlemmer av den sovjetrussiske ulveforskergruppa. Forskerne har der fått jegerorganisasjonene med seg i vernearbeidet, og det arbeides med å reintrodusere ulv i enkelte områder.

Etter en pause med bevertning holdt Mats Ericson fra Jämtland et svært godt lysbildeforedrag om natur og dyreliv på Nordøst-Grønland - verdens største nasjonalpark. Forsamlingen var spesielt fascinert av foredragsholderens møter med polarulv. Ulven har lenge vært betraktet som utryddet i disse områdene, men har sakte vandret inn igjen fra vest. Han la til slutt fram interessante diagrammer som viser utviklingen i Jämtlands og Sveriges bestander av store rovdyr, basert på de offisielle fellings-tallene.

Jon Bekken

REGNSKAP FOR FORENINGEN VÅRE ROVDYR 1987

Beholdning 1.1.1987	8342,80	
Inntekter:		
Medlemskontingent/gaver	21095,-	
Salg av klebemerker/T-skjorter	740,-	
Overskudd "Villmarkskvelden" 6.2.	572,60	
- " - årsmøtet	549,90	
Renter	547,38	
Utgifter:		
Trykking av tidsskriftet	8750,-	
Utsending av tidsskriftet	2129,80	
Porto	1835,70	
Postboksleie	25,-	
Klebemerker med logo	600,-	
T-skjorter med logo	1021,-	
Kontormateriell	1608,-	
Kopiering	95,-	
Kopieringsmaskin, brukt	2500,-	
Reiseutgifter	350,-	
Avisannonser	724,-	
Årsmøtelokale, leie	900,-	
Støtte til Norsk Fuglevernfond	500,-	
Blomster	110,-	
Beholdning 31.12.1987		10699,18
	<u>31847,68</u>	<u>31847,68</u>

Ridabu, 30. mars 1987

Jon Bekken
kasserer

Kongsvinger, 14. april 1988

Ole-Johnny Myhrvold
Ole-Johnny Myhrvold

revisor

Styret:

<u>Formann:</u>	Paul Granberg 2620 FOLLEBU	Priv.: 062-20006
<u>Styremedl.:</u>	Irene Tjørve Murenveien 19 1340 BEKKESTUA	
	Hilde Aaseth Solhaug, Holakrysset 2312 OTTESTAD	Priv.: 065-78356 Jobb: 065-27540
	Jon Opheim 2637 HUNDER	Priv.: 062-74238 Jobb: 062-51532
	Roar Solheim Kongsberggt. 8 A 0468 OSLO 4	Priv.: 02-183585
	Bjarne Enger Flinterud 2145 GALTERUD	Priv.: 066-67664
	Jon Bekken H. Hårdrådes vei 4 2322 RIDABU	priv.: 065-26984 Jobb: 065-26080
<u>Vararepr.:</u>	Even Tjørve Murenveien 19 1340 BEKKESTUA	
	Arne Flor Gunnar Knudsens vei 36 4815 SALTRØD	Priv.: 041-31695
	Bjørn Tore Bækken 2420 TRYSIL	Priv.: 064-50073
	Håkon Sætre 2422 NYBERGSUND	Priv.: 064-53175
	Yngve Kvebæk Knut Alvssons vei 21 0574 OSLO 5	Priv.: 02-221179

LOKALKONTAKTER:

Nord/Midt-Troms

Hans Prestbakmo
Trollbakken 6
9220 Moen
j/p 089-31324

Sør-Troms

Ole Halvorsen
Straumen
9410 Borkenes
p 082-92492

N-Trøndelag

Svein Georg Hove
c/o R.Kvelstad
Høvdingvn. 55
7700 Steinkjer
p 077-62559
j 66279

Møre og Romsdal

Gunnar Godø
Volsdalsbakken 39
6077 Ålesund
p 071-37117

Ottadalen

Per Bådshaug
Boks 155
2686 Lom
p 062-11418

Land/Valdres

Geir Høitomt
Bygdinvn. 6
2900 Fagernes
p 063-60120

Øvre Romerike

Geir Sjøli
Furusvingen 33
2164 Skogbygda
p 06-908535

Nedre Romerike

Nils Ivar Vestby
Jernebanevn. 12
1920 Sørumsand

Buskerud

Ulf Myhrvold
Ulebergkroken
3640 Skollenborg
p 037-69354

Finmark

Hans Dranfeld
9930 Neiden
p 085-96307

Salten

Karl Gunnar Hoven
Boks 349
8201 Fauske
j 081-45067

Sør-Trøndelag

Jon Østeng Hov
7480 Ålen
p 074-15477

Trollheimen

Morten Ree
7332 Løkken
p 074-96391

Røros

Tom Johansen
Hådalen
7460 Røros
p 074-12230

Nord-Østerdal

Hans J. Engan
2500 Tynset
p 064-80440

Elverum

Burny Iversen
Strandbygdvn. 48 A
2400 Elverum
p 064-13851
11800

Kongsvinger

Ole-Johnny Myhrvold
Soleiebakken 62
2200 Kongsvinger
p 066-14036

Eidsvoll/Hurdal/Nannestad

Hallgeir B. Skjelstad
2090 Hurdal
p 06-989041

Maridalen

Viggo Ree
Kasa, Maridalen
0890 Oslo 8
p 02-691747
j 426570

RETURADRESSE:

Foreningen Våre Rovdyr

Postboks 17

2420 Trysil

